

Πνευματικοί λόγοι για τους οποίους η Ορθοδοξία είναι η Αληθινή Πίστη.

του Α. Ι. Οσίποφ, καθηγητού της Θεολογικής Ακαδημίας της Μόσχας.

Σ' αυτό τον κόσμο του θρησκευτικού πλουραλισμού, συναντάτε ένα τόσο μεγάλο πλήθος ιεροκηρύκων, ο καθένας με τα δικά του ιδανικά και πρότυπα ζωής και θρησκευτικές απόψεις, που τα μέλη των προηγούμενων γενεών – ακόμα και η δική μου – αμφιβάλλω αν θα σας ζήλευε...

Για μας ήταν πιο απλά τα πράγματα: το κύριο ζήτημα για μας ήταν θρησκεία ή αθεΐα. Κάτι όμως πιο μεγάλο αιωρείται ενώπιόν σας. Λύνοντας την απορία αν υπάρχει ή όχι ο Θεός είναι μόνο το πρώτο βήμα. Αν καταλήξουμε πως ο Θεός υπάρχει, μετά, τι γίνεται; Ποια από τις πολλές θρησκείες θα πρέπει να υιοθετήσει; Τον Χριστιανισμό; Το Ισλάμ; Και γιατί όχι τον Βουδισμό, ή την Συνείδηση Κρίσινα; Ας πούμε λοιπόν πως διαπραγματεύεται τον κυκεώνα των θρησκειών, και διαπιστώνει πως ο Χριστιανισμός είναι η αληθινή θρησκεία. Ποιο από τα πολλά της πρόσωπα να υιοθετήσει; Ορθοδοξία, Παπισμό, Πεντηκοστιανούς, Λουθηριανούς;

Πάλι βρίσκεται αντιμέτωπη η νεολαία με πληθώρα επιλογών στις μέρες μας. Ταυτόχρονα, ετερόδοξες ομολογίες – παλιές και νέες – συνηθίζουν να διαφημίζονται πολύ περισσότερο από τους Ορθοδόξους, και

διαθέτουν αισθητά μεγαλύτερους πόρους για να διεξάγουν την προπαγάνδα τους στα Μ.Μ.Ε. απ' ότι διαθέτουμε εμείς οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί.

Επειδή το πρώτο πράγμα που ο σύγχρονος άνθρωπος θα αναλογιστεί είναι αυτή την πληθώρα πίστεων, θρησκειών και κοσμοθεωριών, θα ήθελα να κάνουμε μια σύντομη βόλτα, διασχίζοντας όλα τα διαδοχικά δωμάτια που ανοίγονται μπροστά σε εκείνους που αναζητούν την αλήθεια. Θα σας παρουσιάσω μια πολύ γενική και σύντομη έρευνα πάνω στους λόγους που θα έπρεπε (όχι μόνο θα μπορούσε, αλλά θα έπρεπε) να γίνει Χριστιανός, και όχι απλώς Χριστιανός, αλλά Ορθόδοξος Χριστιανός.

Το εναρκτήριο ερώτημα είναι: «Πίστη ή αθεϊσμός;» Σε σημαντικά συνέδρια, μπορεί κανείς να συναντήσει πραγματικά πολυμαθείς ακαδημαϊκούς, βαθύτατους στοχαστές οι οποίοι επανειλημμένως θέτουν τα ερωτήματα: Ποιος είναι ο Θεός; Υπάρχει; Γιατί είναι αναγκαίος; Ή, ακόμα: Αν υπάρχει, γιατί δεν εμφανίζεται ενώπιον της ολομέλειας των Ηνωμένων Εθνών, να αναγγείλει τον Εαυτό Του; Πώς απαντά κανείς σε τέτοια ερωτήματα;

Μου φαίνεται πως η απάντηση βρίσκεται στον πυρήνα της σύγχρονης φιλοσοφικής σκέψης, και διατυπώνεται πολύ πιο άνετα με υπαρξιακούς όρους. Ποιος είναι ο «σκοπός της ζωής» του ανθρώπου, και ποια η ουσία της ύπαρξής του; Πρώτα απ' όλα, ποιος άλλος σκοπός θα μπορούσε να είναι, από το ζην; Ποιον «σκοπό» βιώνω όταν κοιμάμαι; Το νόημα βιώνεται μόνο μέσω της συνειδητοποίησης, όταν «γευόμαστε» τους καρπούς της ζωής μας, της δραστηριότητάς μας. Κανείς, διαχρονικά, δεν έχει επιβεβαιώσει οριστικά – και ούτε πρόκειται ποτέ κανείς να επιβεβαιώσει οριστικά – πως ο απώτερος σκοπός της ζωής του ανθρώπου είναι ο θάνατος.

Εδώ ακριβώς εντοπίζεται το αγεφύρωτο χάσμα ανάμεσα στην πίστη και τον αθεϊσμό. Ο Χριστιανισμός διαβεβαιώνει πως η επίγεια ζωή είναι μόνο μια αρχή, μια κατάσταση, και ένα μέσον προετοιμασίας για την αιωνιότητα. Σου λέει να προετοιμάζεις τον εαυτό σου, επειδή σε περιμένει μια ατελεύτητη ζωή. Σου λέει τι να κάνεις, τι είδος άνθρωπος πρέπει να είσαι, για να μπεις μέσα στην αιώνια ζωή. Ενώ ο αθεϊσμός τι σου λέει; Πως δεν υπάρχει Θεός, δεν υπάρχει ψυχή, δεν υπάρχει αιωνιότητα, οπότε, ω άνθρωπε, να πιστεύεις πως μόνο ο αιώνιος θάνατος σε περιμένει! Λόγια με τόση φρίκη, απαισιοδοξία και απόγνωση, που σε κάνουν να

ανατριχιάζεις: Άνθρωπε, σε περιμένει αιώνιος θάνατος... Χωρίς να λαμβάνεται υπ' όψιν ποιο είναι το περίεργο υπόβαθρο μιας τέτοιας πρότασης, η ίδια η πρόταση είναι αρκετή για να προκαλέσει ρίγος μέσα στην ψυχή. Όχι! Να μου λείπει τέτοια πίστη!

Αν κάποιος χάσει τον δρόμο του μέσα στο δάσος, και, καθώς θα αναζητά το μονοπάτι της επιστροφής για το σπίτι του, ξαφνικά συναντήσει κάποιον, θα τον ρωτήσει «Υπάρχει τρόπος να βγει κανείς από εδώ;». Αν ο άλλος του απαντήσει «Όχι, δεν υπάρχει, μην κάνεις τον κόπο να ψάξεις, μόνο τακτοποιήσου εδώ πέρα όσο πιο καλά μπορείς», θα ακούσει την συμβουλή αυτή; Δεν θα συνεχίσει την αναζήτησή του; Αν πάλι βρει κάποιον άλλον, που θα του πει «Ναι, υπάρχει έξοδος, και θα σου δείξω τα σημάδια που δείχνουν προς τα κει», δεν θα βασιστεί σ' αυτόν; Ε, αυτό συμβαίνει όταν επιλέγουμε μια κοσμοθεωρία, όταν επιλέγουμε ανάμεσα στην θρησκεία και τον αθεϊσμό. Όσο ο άνθρωπος έχει μέσα του έστω και μια σπίθα, έστω ένα ίχνος επιθυμίας να βρει την αλήθεια, να αναζητήσει τον σκοπό της ζωής, δεν πρόκειται να αποδεχθεί την πρόταση πως τον περιμένει μόνο ένας αιώνιος θάνατος, και αυτόν, και όλη την ανθρωπότητα. Δεν θα αποδεχθεί το πόρισμα πως, προκειμένου να «πραγματοποιήσει» την ιδέα, πρέπει να επιδιώξει καλύτερες οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές συνθήκες ζωής, προσμένοντας πως αργότερα, όλα θα είναι «εντάξει». Αύριο θα πεθάνεις και θα σε πάνε στο νεκροταφείο. Θαυμάσια.

Υπέδειξα μονάχα μία –ψυχολογικά πολύ σημαντική- άποψη. Μια, που όμως πιστεύω είναι αρκετή για να κάνει τον οποιοδήποτε άνθρωπο με ζωντανή ψυχή να κατανοήσει πως μόνο η θρησκευτική άποψη που αποδέχεται ως θεμέλιό της τον Ένα, που ονομάζουμε Θεό, μας επιτρέπει να συζητούμε περί σκοπού της ζωής. Τώρα, έχοντας διασχίσει εκείνο το πρώτο δωμάτιο και καταφέροντας να πιστέψουμε στον Θεό, μπαίνουμε στο δεύτερο δωμάτιο. Θεέ μου! Τι είναι αυτά που βλέπουμε και ακούμε; Είναι γεμάτο με ανθρώπους, και όλοι τους φωνάζουν «Μόνο εγώ κατέχω την αλήθεια!» Τι πρόκληση και αυτή... Μουσουλμάνοι, Κομφουκιανοί, Βουδιστές, Εβραίοι, λογής-λογής άλλοι, ακόμα και πολλοί που τώρα αυτοαποκαλούνται Χριστιανοί. Έχουμε εδώ έναν Χριστιανό ιεροκήρυκα να στέκεται μαζί με τους άλλους, ενώ εγώ υποτίθεται πως πρέπει να διακρίνω ποιος είναι ο σωστός, ποιον να πιστέψω;

Δύο είναι οι τρόποι προσέγγισης του προβλήματος αυτού. Ίσως να υπάρχουν και άλλοι, όμως εγώ θα απομονώσω τους δύο μόνο. Ο ένας

τρόπος για να πείσουμε κάποιον για το ποια είναι η αληθινή Πίστη (δηλαδή, εκείνη που είναι αντικειμενικά σύμφωνη με την ανθρώπινη φύση, τις ανθρώπινες προσπάθειες, την ανθρώπινη κατανόηση του νοήματος της ζωής), είναι η μεθοδολογία της συγκριτικής Θεολογίας. Είναι ένα αρκετά μακρύ μονοπάτι, το οποίο απαιτεί λεπτομερή μελέτη της κάθε μίας θρησκείας. Λίγοι έχουν την ικανότητα να ακολουθήσουν αυτό το μονοπάτι, διότι πρέπει να κατέχουν την δυνατότητα να απορροφούν όλη την ύλη και πρέπει να διαθέσουν πάρα πολύ χρόνο και κόπο σε μια διαδικασία πνευματικά απαιτητική..... Υπάρχει άλλος τρόπος. Σε τελευταία ανάλυση, η κάθε θρησκεία απευθύνεται σε ανθρώπους, στους οποίους λέει: «Αυτό εδώ, και όχι κάτι άλλο, είναι η αλήθεια.» Από αυτή την σκοπιά, σχεδόν όλες οι κοσμοθεωρίες και θρησκείες δηλώνουν ένα, απλό πράγμα, ήτοι: πως οι συνθήκες υπό τις οποίες ζει ο άνθρωπος σήμερα – τις πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές συνθήκες από την μία και τις πνευματικές, ηθικές, πολιτιστικές κλπ. από την άλλη – είναι αφύσικες και συνεπώς δεν μπορούν να είναι επαρκώς ικανοποιητικές. Παρ' ότι ένα συγκεκριμένο άτομο μπορεί να δηλώνει ικανοποιημένο, η μεγάλη πλειοψηφία των ανθρώπων υποφέρει από τις συνθήκες αυτές ως ένα βαθμό. Η ανθρωπότητα παραμένει δυσαρεστημένη με την τωρινή κατάσταση των πραγμάτων και, στην αναζήτησή της για κάτι πιο σπουδαίο, για κάποιο «χρυσούν αιώνα», πασχίζει να προοδεύσει, κάπου μέσα στο άγνωστο μέλλον.

Είναι φανερός ο λόγος που σχεδόν όλες οι θρησκείες και κοσμοθεωρίες εστιάζουν στην μελέτη της σωτηρίας. Εδώ είναι που συναντάμε αυτό που πιστεύω μας προσφέρει την ευκαιρία να κάνουμε μια συνειδητή, ενημερωμένη επιλογή ανάμεσα στο πλήθος των θρησκειών. Ο Χριστιανισμός μας διαβεβαιώνει για κάτι που οι άλλες θρησκείες και μη-θρησκευτικές κοσμοθεωρίες δεν κατανοούν με τίποτε, και που με πολύ αγανάκτηση απορρίπτουν. Αυτό το «κάτι» βρίσκεται μέσα στην δική μας αντίληψη περί της πρώτης αμαρτίας. Όλες οι θρησκείες και –κατά την γνώμη μου- όλες οι φιλοσοφίες περί ζωής, όλες οι ιδεολογίες, μιλούν για την αμαρτία, αν και με όρους που διαφέρουν. Όμως, εκτός από τον Χριστιανισμό, καμία από αυτές δεν πιστεύει πως η ανθρώπινη φύση στην τωρινή της κατάσταση είναι άρρωστη. Ο Χριστιανισμός διατείνεται πως η κατάσταση μέσα στην οποία οι άνθρωποι γεννώνται, υπάρχουν, αναπτύσσονται, εκπαιδεύονται, παίρνουν κουράγιο, ωριμάζουν, η κατάσταση μέσα στην οποία βρίσκουμε ευχαρίστηση, ψυχαγωγία, εκμάθηση, κά-

νουμε ανακαλύψεις κλπ., είναι κατάσταση μιας σοβαρής ασθένειας, η οποία μας προκαλεί βαθύτατη ζημιά. Είμαστε άρρωστοι, αλλά όχι λόγω γρίπης, βρογχίτιδας, ή κάποιας ψυχιατρικής νόσου. Είμαστε βιολογικά και ψυχολογικά εύρωστοι, είμαστε ικανοί να λύνουμε προβλήματα, και μπορούμε να πετάμε στο διάστημα.

Παρά ταύτα, ασθενούμε βαριά. Στην αρχή, η ενωμένη ανθρώπινη φύση υπέστη μια περίεργη και τραγική διάσπαση, που την χώρισε σε φαινομενικά αυτόνομα και συχνά αντιμαχόμενα μέρη – τον νου, την καρδιά και το σώμα. Ένα τέτοιο σχόλιο επισύρει παγκόσμια αγανάκτηση. «Δεν παραλογίζεται ο Χριστιανισμός;» «Εγώ, ανώμαλος; Λυπάμαι, ίσως άλλοι να είναι, αλλά εγώ όχι!» Αν όμως ο Χριστιανισμός τα λέει σωστά, τότε εδώ είναι η ρίζα του προβλήματος, ο λόγος που η ανθρώπινη ζωή, η ζωή του ατόμου και ολόκληρης της ανθρωπότητας, πηγαίνουν από την μια τραγωδία στην άλλη. Αν ο άνθρωπος ασθενεί σοβαρά, αλλά δεν επιδιώκει να θεραπεύσει την ασθένεια επειδή δεν την έχει αντιληφθεί, σίγουρα θα τον βλάψει.

Οι άλλες θρησκείες δεν κατανοούν πως ο άνθρωπος φέρει μια τέτοια ασθένεια. Πιστεύουν πως ο άνθρωπος είναι ένας υγιής σπόρος, ο οποίος μπορεί να αναπτυχθεί φυσιολογικά ή αφύσικα, όπου η ανάπτυξη είναι εξαρτώμενη από τον κοινωνικό του περίγυρο, από οικονομικές συνθήκες, ψυχολογικούς παράγοντες, και πολλά άλλα πράγματα.

Ο άνθρωπος δύναται να είναι καλός ή κακός, αλλά εκ φύσεως είναι καλός. Στο σημείο αυτό βρίσκεται η κυρίαρχη αντίθεση, η συνείδηση του μη-Χριστιανού. Δεν αναφέρομαι καν στους μη-θρησκευόμενους, για τους οποίους ο όρος «άνθρωπος» φαντάζει σαν «εξάσκηση στην έπαρση». Μονάχα ο Χριστιανισμός επιβεβαιώνει πως η τωρινή μας κατάσταση είναι μια βαθύτατα κατεστραμμένη κατάσταση – τόσο κατεστραμμένη, που κανείς δεν μπορεί από μόνος του να την επισκευάσει.

Και αυτή είναι η θεμελιώδης αλήθεια επάνω στην οποία έχει οικοδομηθεί το μέγα Χριστιανικό δόγμα περί Χριστού ως Σωτήρος. Αυτή η ιδέα είναι η κατ' εξοχήν διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στον Χριστιανισμό και τις άλλες θρησκείες.

Τώρα θα επιχειρήσω να καταδείξω πως, σε αντίθεση με τις άλλες θρησκείες, ο Χριστιανισμός εμπεριέχει αντικειμενικές διαβεβαιώσεις των ισχυρισμών του. Ας ανατρέξουμε στην Ιστορία της ανθρωπότητας, και στις φιλοδοξίες που έχει στηρίξει ο άνθρωπος την ζωή του, σε όλη την διαδρομή της γνωστής Ιστορίας. Φυσικά και έχει επιδιώξει ο άνθρωπος

να δημιουργήσει την Βασιλεία του Θεού επί της γης. Κάποιοι το επιδίωξαν με την βοήθεια του Θεού, ενώ ταυτόχρονα δεν Τον θεωρούσαν το υπέρτατο στόχο της ζωής, αλλά μόνο το μέσον δια του οποίου θα επιτύγχαναν το καλό επί της γης. Άλλοι δεν Τον έλαβαν καθόλου υπ' όψιν τον Θεό. Όμως, άλλο είναι το σημαντικό. Όλοι καταλαβαίνουν πως αυτή η Βασιλεία δεν μπορεί να υπάρξει επί της γης, χωρίς να υπάρχουν κάποια βασικά στοιχεία όπως η ειρήνη, η δικαιοσύνη, η αγάπη (άλλωστε τι είδους Παράδεισος κυβερνιέται από πόλεμο, αδικία, μίσος, κλπ;), ή, σε ακόμα πιο βασικό επίπεδο, ο αλληλοσεβασμός. Σε όλους είναι απόλυτα κατανοητό πως χωρίς την εγκαθίδρυση και την τήρηση τέτοιων θεμελιωδών ηθικών αξιών, είναι αδύνατη η ευημερία επί της γης. Και όμως, τι έχει κάνει κατά την διάρκεια της Ιστορίας της η ανθρωπότητα; Ο Erich Fromme το διατύπωσε τέλεια, όταν είπε «Η Ιστορία της ανθρωπότητας είναι γραμμένη με αίμα. Είναι μια Ιστορία ατελείωτης βίας.»

Νομίζω πως οι ιστορικοί, προπαντός οι στρατιωτικοί ιστορικοί, μπορούν άνετα να σκιαγραφήσουν για μας αυτό που συνιστά «Ανθρώπινη Ιστορία»: πόλεμοι, αιματοχυσία, βία, βαρβαρότητα. Ο 20^{ος} αιώνας θεωρείται περίοδος προηγμένου ανθρωπισμού. Και όμως, έχει επιδείξει τον βαθμό «τελειότητάς» του, με το να έχει υπερβεί σε ποσότητα αιματοχυσίας το αίμα που είχε χυθεί στο σύνολο των προηγούμενων αιώνων της ανθρώπινης Ιστορίας, αθροιστικά. Αν είχαν την δυνατότητα οι πρόγονοί μας να δουν τι θα έφερνε ο 20^{ος} αιώνας, θα είχαν ανατριχιάσει σύγκορμοι από τρόμο, αντικρύζοντας την εμβέλεια της βαρβαρότητας, της αδικίας και της εξαπάτησης. Πρόκειται για ένα παράδοξο που ξεπερνά την ανθρώπινη κατανόηση: καθώς ξετυλίγεται η Ιστορία της ανθρωπότητας, ο άνθρωπος έχει κινηθεί σε τελεία αντίθεση από εκείνες τις κατευθύνουσες αρχές, τους στόχους και τα ιδανικά στα οποία είχε αρχικά στρέψει όλες του τις δυνάμεις.

Θα ήθελα να θέσω ένα ρητορικό ερώτημα: «Μπορεί ένα ευφυές ον να συμπεριφέρεται κατά τέτοιον τρόπο;» Η Ιστορία μας κοροϊδεύει κατάμουτρα, με τα ειρωνικά της σχόλια: «Ο άνθρωπος είναι στ' αλήθεια σοφός και υγιής. Όχι, δεν είναι πνευματικά άρρωστος. Απλώς, κάνει λιγάκι πάρα πάνω, και συμπεριφέρεται λιγότερο σοφά από εκείνους που είναι κλειδωμένοι σε τρελοκομεία.»

Δυστυχώς, πρόκειται για ένα αδιαμφισβήτητο δεδομένο, που απόδεικνύει πως δεν έχουν ξεστρατίσει μεμονωμένα άτομα (στην πραγματικότητα, μόνο οι μεμονωμένοι πλέον δεν έχουν ξεστρατίσει), αλλά,

παραδόξως, πως το ξεστράτισμα είναι ένα χαρακτηριστικό της σύνολης ανθρωπότητας.

Αν αναλογιστούμε το μεμονωμένο άτομο, ή, πιο σωστά, αν ένα άτομο έχει αρκετό ηθικό σθένος να εξετάσει τον εαυτό του, θα αντικρύσει μια εικόνα όχι λιγότερο υπερβολική. Ο Απόστολος Παύλος το είχε περιγράψει με ακρίβεια: «...διότι το αγαθό που θα έπρεπε να κάνω δεν το κάνω, ενώ το κακό που δεν θα έπρεπε να κάνω, εκείνο κάνω...» Στ' αλήθεια, όποιος μπορεί να αναλογιστεί τι γίνεται μέσα στην ψυχή του, δεν θα μπορούσε παρά να παρατηρήσει πόσο άρρωστος είναι πνευματικά, και πόσο είναι υποκείμενος, πόσο υποδουλωμένος είναι στα διάφορα πάθη. Είναι άσκοπο να ρωτήσει κανείς: «Γιατί, δυστυχισμένε άνθρωπε, ενδίδεις στην λαιμαργία, στην μέθη, στο ψεύδος, στον φθόνο, στην μοιχεία, κλπ; Αφού έτσι σκοτώνεις τον εαυτό σου, καταστρέφεις την οικογένειά σου, σακατεύεις τα παιδιά σου, δηλητηριάζεις την ατμόσφαιρα γύρω σου. Γιατί δέρνεις, σφάζεις και μαχαιρώνεις τον εαυτό σου, γιατί προξενείς τόση ζημιά στα νεύρα σου, στην ψυχή σου, στο σώμα σου; Έχεις συναίσθηση πως αυτά σε βλάπτουν;» «Ναι, το αντιλαμβάνομαι, αλλά μου είναι αδύνατον να μην τα κάνω.»

Κατά κανόνα, ο πάσχων άνθρωπος δεν μπορεί να συγκρατήσει τον εαυτό του. Είναι σε αυτό ακριβώς το σημείο, στα κατάβαθα της ψυχής του, που ο κάθε λογικός άνθρωπος έρχεται αντιμέτωπος με εκείνο στο οποίο αναφέρεται ο Χριστιανισμός: : «...διότι το αγαθό που θα έπρεπε να κάνω δεν το κάνω, ενώ το κακό που δεν θα έπρεπε να κάνω, εκείνο κάνω...». Τώρα, αυτό είναι υγεία, ή είναι αρρώστια;

Για χάρη σύγκρισης, ας αναλογισθούμε πώς ένα άτομο μπορεί να αλλάξει, ζώντας μια σωστή, Χριστιανική ζωή. Όσοι καθαρίζουν τους εαυτούς τους από τα πάθη αποκτούν ταπεινωση, και, όπως λέει ο Άγιος Σεραφείμ του Σάρωφ, έχουν «αποκτήσει το Άγιο Πνεύμα», φτάνουν σε μια κατάσταση εξαιρετικά συναρπαστική από ψυχολογικής απόψεως, ήτοι, θεωρούν τους εαυτούς τους πλέον ως τους χειρότερους όλων των ανθρώπων. Ο μέγας Ποιμήν είχε πει: «Πιστέψτε με, αδέρφια μου, θα ριφθώ στο ίδιο μέρος όπου είναι ριγμένος και ο Σατανάς.» Καθώς ο μέγας Σισώης πλησίαζε τον θάνατο, και το πρόσωπό του είχε γίνει λαμπρό σαν τον ήλιο, τόσο, που δεν μπορούσε κανείς να τον κοιτάξει, εκείνος εκλιπαρούσε τον Θεό να του δώσει λίγο χρόνο ακόμα, για να μετανοήσει... Τι πράγμα είναι αυτό; Κάποιο είδος υποκρισίας, κάποιο είδος ψευτο-ταπεινώσης; Όχι βέβαια. Φοβούμενοι μήπως αμαρτήσουν

ακόμα και με τον νου, εκστόμιζαν ό,τι ακριβώς ένοιωθαν. Εμείς, από την άλλη, δεν έχουμε καμία τέτοια ευαισθησία. **Εγώ είμαι γεμάτος από κάθε λογής βρωμιά, και όμως, θεωρώ τον εαυτό μου ένα πολύ καλό άνθρωπο. Εγώ, είμαι καλός άνθρωπος! Αν κάνω κάτι κακό, ε, κανείς δεν είναι αναμάρτητος, οι άλλοι δεν είναι δα καλύτεροι από μένα, και ούτε εγώ είμαι τόσο ένοχος όσο εκείνος, εκείνη, ή οι άλλοι. Επειδή δεν διακρίνουμε την κατάσταση της ψυχής μας, βλέπουμε τους εαυτούς μας τόσο καλούς! Πόσο, πράγματι, διαφέρει η πνευματική όραση των αγίων από την δική μας!**

Λοιπόν, ξαναδηλώνω: Ο Χριστιανισμός επιβεβαιώνει πως εκ φύσεως, στην λεγόμενη φυσιολογική του κατάσταση, ο άνθρωπος είναι βαθύτατα κατεστραμμένος. Δυστυχώς, έχουμε μια πάρα πολύ αχνή εικόνα της ζημιάς. Η πιο φρικτή, και κύρια τύφλωση που μας διακατέχει είναι η ανικανότητα να διακρίνουμε την ασθένειά μας. Αυτό είναι ό,τι πιο επικίνδυνο, διότι, όταν ένας άνθρωπος αναγνωρίσει πως είναι άρρωστος, επιζητεί βοήθεια, πηγαίνει στον γιατρό, και του λαμβάνει την πρέπουσα αγωγή για την ασθένειά του. Αν όμως θεωρεί τον εαυτό του υγιή, διώχνει μακριά του εκείνους που του επισημαίνουν ότι είναι άρρωστος. Αυτό είναι το μεγαλύτερο σύμπτωμα απ' όλα, της ζημιάς που βρίσκεται εντός μας. Το συνολικό βάρος της Ιστορίας – της σύνολης Ιστορίας της Ανθρωπότητας και του κάθε ατόμου, συμπεριλαμβανομένης πρώτα και καλύτερα της δικής μας προσωπικής Ιστορίας – μαρτυρεί χωρίς καμία αμφισβήτηση την πραγματικότητα αυτή. Αυτό είναι που μας υποδεικνύει ο Χριστιανισμός.

Εγώ έχω να πω ότι το αποδεικτικό στοιχείο του μοναδικού γεγονότος της κατεστραμμένης κατάστασης της ανθρώπινης φύσης, της μοναδικής αυτής αλήθειας που εκφράζεται μέσα στην Χριστιανική Πίστη, είναι αρκετό, για να μου υποδείξει ποια θρησκεία πρέπει να ενστερνιστώ – εκείνη που μου αποκαλύπτει τις ασθένειές μου και μου υποδεικνύει τα μέσα για να τις θεραπεύσω, ή εκείνη που κουκουλώνει τις ασθένειές μου, τρέφει τον ανθρώπινο εγωισμό, και μου λέει πως όλα είναι υπέροχα και θαυμάσια, και δεν χρειάζεται να θεραπεύσω τον εαυτό μου, αλλά τουναντίον, χρειάζεται εγώ να θεραπεύσω τον κόσμο γύρω μου, να εξελιχθώ, και να γίνω πιο τέλειος. Η Ιστορία μας διδάσκει τα αποτελέσματα της απόρριψης της θεραπείας.

Καταλήξαμε λοιπόν στον Χριστιανισμό. Δόξα σε Σένα Κύριέ μου, βρήκα επί τέλους την αληθινή Πίστη. Προχωρώ στο επόμενο δωμάτιο:

Όπως και στα προηγούμενα, είναι γεμάτο από πλήθη ανθρώπων, που όλοι τους φωνάζουν «Η δική μου Χριστιανική πίστη είναι η πιο καλή απ' όλες!» Οι Παπικοί διατυμπανίζουν «Κοιττάξτε πόσους οπαδούς έχουμε εμείς – 1 δισεκατομμύριο, 45 εκατομμύρια!» Οι Προτεστάντες που απαρτίζονται από μια ευρεία γκάμα ομολογιών λένε πως αριθμούν 350 εκατομμύρια. Οι Ορθόδοξοι είναι οι λιγότεροι – μόλις 170 εκατομμύρια. Όπως ήδη έχει σωστά επισημανθεί, η Αλήθεια δεν καθορίζεται από την ποσότητα αλλά από την ποιότητα. Και όμως, παραμένει το ερώτημα: «Πού βρίσκεται η αληθινή Χριστιανοσύνη;»

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι προσέγγισης στο ερώτημα αυτό. Στην ιερατική σχολή, πάντα μας δίδασκαν να συγκρίνουμε τα Παπικά και τα Προτεσταντικά δογματικά συστήματα με εκείνα της Ορθοδοξίας. Αυτό είναι μια μέθοδος που αξίζει την προσοχή και τον σεβασμό μας, αλλά μου φαίνεται πως δεν είναι αρκετά κατανοητή ή επαρκής, διότι, κάποιος που δεν έτυχε καλών σπουδών, κάποιος που δεν είναι αρκετά διαβασμένος, μάλλον δεν θα του φανεί εύκολο να βγάλει άκρη από την ζούγκλα των δογματικών επιχειρημάτων και να αποφασίσει ποιος έχει δίκιο και ποιος σφάλλει. Πέραν αυτού, ορισμένες φορές εφαρμόζονται τόσο ισχυρές ψυχολογικές μέθοδοι, που εύκολα αποπροσανατολίζεται κανείς από την ουσία του ζητήματος. Για παράδειγμα, όταν εγείρουμε το ζήτημα του πρωτείου του Πάπα με τους Ρωμαιοκαθολικούς, μας λένε: «Α, ναι, τον Πάπα! Μα τι λέτε τώρα; Αυτά περί πρωτείου και αλάθητου είναι ανοησίες! Είναι το ίδιο πράγμα με εκείνα που απολαμβάνει και ο δικός σας Πατριάρχης. Το αλάθητο και η εξουσία του Πάπα σχεδόν δεν ξεχωρίζουν από το κύρος των αποφάσεων που παίρνονται από την κεφαλή οποιασδήποτε Τοπικής Ορθόδοξης Εκκλησίας.» Στην πραγματικότητα, εδώ υπάρχει διάκριση ανάμεσα σε δόγμα και κανόνες. Οπότε, αυτή η συγκριτική-δογματική προσέγγιση είναι κάθε άλλο παρά απλή, ειδικά όταν έχεις να κάνεις με ανθρώπους που όχι μόνο δεν είναι διαβασμένοι, αλλά πασχίζουν να σε κερδίσουν, αψηφώντας το κόστος.

Υπάρχει όμως και ένα άλλο μονοπάτι που δείχνει καθαρά τι ακριβώς είναι ο Ρωμαιο-Καθολικισμός, και πού οδηγεί τον άνθρωπο. Το μονοπάτι είναι εκείνο της συγκριτικής έρευνας και μελέτης, αλλά που ήδη υπάρχει μέσα στην σφαίρα της πνευματικής ζωής, όπως φανερώνεται στις ζωές των αγίων. Εκεί, για να χρησιμοποιήσουμε την γλώσσα των ασκητών, φωτίζεται άπλετα και δυναμικά η «αλαζονεία» της Ρωμαιο-καθολικής πνευματικότητας. Είναι μια αλαζονεία που βρίθεται από σοβα-

ρότατες συνέπειες για τον ασκητή που θα πατήσει πόδι στον δικό της τρόπο ζωής. Ξέρετε, μερικές φορές κάνω δημόσιες ομιλίες, στις οποίες προσέρχεται μια μεγάλη γκάμα ανθρώπων. Συχνότατα, ακούω το εξής ερώτημα: «Λοιπόν, τι είναι αυτό που ξεχωρίζει τον Καθολικισμό από την Ορθοδοξία; Πού κάνουν λάθος; Δεν αποτελούν απλώς ένα άλλο μονοπάτι προς τον Χριστό;» Πολλές φορές, διαπίστωνα πως το μόνο που χρειαζόταν να κάνω ήταν να τους προβάλλω παραδείγματα ολίγων Καθολικών μυστών, και ο ερωτήσας να μου πει: «Σας ευχαριστώ, τώρα όλα είναι ξεκάθαρα. Δεν χρειάζομαι τίποτε άλλο.»

Είναι αλήθεια πως μια οποιαδήποτε Εκκλησία – Ορθόδοξη ή ετερόδοξη – αναγνωρίζεται από τους αγίους της. Δείξε μου τους αγίους σου, και θα σου πω τι σοΐ Εκκλησία έχεις. Η κάθε Εκκλησία αγιοποιεί μόνο εκείνους που προσωποποιούν το Χριστιανικό ιδεώδες, όπως αυτό κατάνοείται από την εκάστοτε Εκκλησία. Γι' αυτό τον λόγο, η δοξολογία ενός αγίου δεν είναι απλώς μια επιβεβαίωση της Εκκλησίας ότι έκριναν κάποιον Χριστιανό άξιο της τιμής και κατάλληλο παράδειγμα προς μίμηση, αλλά επίσης, είναι μια κατ' εξοχήν μαρτυρία της ίδιας της Εκκλησίας περί του εαυτού της. Μέσω των αγίων, μπορούμε να αποφανθούμε πιο καλά ως προς την πραγματικότητα ή την φαινομενικότητα της αγιότητας της ίδιας της Εκκλησίας εκείνης. Θα σας δώσω μερικά παραδείγματα του πώς η Καθολική Εκκλησία βλέπει την αγιότητα.

Ένα πρόσωπο που ο Καθολικισμός θεωρεί «μεγάλο άγιο» είναι ο Φραγκίσκος της Ασίζης (13^{ος} αιώνας). Όσα ακολουθούν, μας δίνουν μια εικόνα της πνευματικής του συνείδησης / του προφίλ του. Κάποτε, έτυχε ο Φραγκίσκος να έχει επιδοθεί σε μια πολύωρη προσευχή «για δύο δώρα». Το θέμα της προσευχής είναι αποκαλυπτικότατο: «Πρώτα, ζητώ να..... βιώσω όλο τον πόνο που Εσύ, γλυκύτατε Ιησού, εβίωσες κατά τα βασανιστικά Σου Πάθη. Δεύτερο, ζητώ να.... νοιώσω εκείνη την απέραντη αγάπη με την οποία φλεγόσουν, ω Υιέ του Θεού...» Όπως μπορούμε να δούμε εδώ, τον Φραγκίσκο τον απασχολούσε όχι η δική του αμαρτωλότητα, αλλά η γεμάτη υπερηφάνεια τάση εξίσωσης του με τον Χριστό!

Κατά την διάρκεια της προσευχής αυτής, ο Φραγκίσκος «ένοιωσε τον εαυτό του εντελώς μεταμορφωμένο σε Ιησού», τον οποίο αναγνώρισε αμέσως, καθώς ένα εξαπτέρυγο σεραφείμ τον τόξευε με φλεγόμενα βέλη στα χέρια, στα πόδια, και στην δεξιά πλευρά, δηλαδή στα μέρη που είχε λαβωθεί ο Χριστός, και όπου –μετά το πέρας του οράμα-

τος αυτού- άνοιξαν πληγές που αιμορραγούσαν (τα λεγόμενα «stigmata», ενδείξεις των βασανισμών του Ιησού). (M.V. Lodyzhensky, σελ. 109, The Unseen Light, (Το Αθέατο Φως) Petrograd, 1915.)

Το φαινόμενο τέτοιων στιγμάτων είναι ένας τομέας πολύ γνώριμος στον χώρο της ψυχιατρικής. Ένας αδιάκοπος διαλογισμός πάνω στα Πάθη του Χριστού επί του Σταυρού διεγείρει σημαντικά την διανοητική κατάσταση του ανθρώπου, και με παρατεταμένη εξάσκηση μιας τέτοιας αυτοσυγκέντρωσης, τέτοια φαινόμενα μπορούν να προκύψουν. Δεν είναι όμως φαινόμενο «πλήρης χάριτος» αυτό, εφ' όσον, με το να συμπάσχει κανείς κατ' αυτόν τον τρόπο με τον Χριστό, δεν υπάρχει εκείνη η πραγματική αγάπη, την ουσία της οποίας μας είχε δηλώσει με πολλή σαφήνεια ο Κύριος: «ο έχων τας εντολάς μου και τηρών αυτάς, εκείνος εστιν ο αγαπών με...» (Ιωάννης 14:21). Έτσι λοιπόν, η υποκατάσταση του αγώνα μας να υπερνικήσουμε τον «παλαιό άνθρωπο», την προγενέστερη φύση μας, με τον «διαλογισμό επί το συμπάσχειν» είναι ένα από τα μεγαλύτερα σφάλματα της πνευματικής ζωής· σφάλμα που έχει οδηγήσει – και συνεχίζει να οδηγεί – πολλούς πνευματικούς αγωνιστές στον εγωισμό, στην έπαρση, στην σίγουρη πνευματική αυταπάτη που συχνά συνδέεται με την διανοητική ασθένεια. (Για παράδειγμα, δείτε τις «ομιλίες» του Φραγκίσκου, που απευθύνονται σε πτηνά, σε λύκο, σε περιστέρια, σε φίδια και στα λουλούδια, και την **ευλάβειά του** ενώπιον της φωτιάς, των βράχων και των σκουληκιών.)

Εξ ίσου αποκαλυπτικός είναι και ο στόχος ζωής που είχε βάλει για τον εαυτό του ο Φραγκίσκος: «Έχω κοπιάσει, και θέλω να κοπιάζω, διότι αυτό επιφέρει την τιμή.» (St. Francis of Assisi; Works (Αγ. Φραγκίσκος της Ασίζη – Άπαντα); Μόσχα; Εκδότες Franciscan Publishers; 1995. - σελ. 145). Ο Φραγκίσκος ποθεί να υποφέρει για τους άλλους, και να γίνει ο ίδιος εξιλασμός για τις αμαρτίες των άλλων (σελ. 20). Μήπως αυτός δεν ήταν και ο λόγος που δήλωσε **ευθαρσώς** στο τέλος της ζωής του «**Δεν γνωρίζω να υπάρχουν παραβάσεις που να μην έχω εξιλεώσει μέσω εξομολόγησης και μετάνοιας.**» (Lodyzhensky. - σελ. 129). Όλα αυτά μαρτυρούν την **αδυναμία του να δει τις δικές του αμαρτίες**, την πτώση του, την τελεία πνευματική του τύφλωση.

Χάριν συγκρίσεως (ανάμεσα στην Ορθόδοξη και Καθολική αντίληψη περί αγιότητας), ας παρατηρήσουμε ένα περιστατικό από τις τελευταίες στιγμές ενός σεβάσμιου Αγίου, του Μεγάλου Σισώη (5^{ος} αιώνας). «Στα λίγα τελευταία λεπτά πριν από τον θάνατό του, και ενώ ο Σισώης

έμοιαζε να συνομιλεί με πρόσωπα αόρατα στους παριστάμενους αδελφούς, ανταποκρίθηκε στο αίτημά τους: «Πάτερ, πες μας με ποιόν συνομιλείς», λέγοντάς τους **«Είναι οι άγγελοι, που έχουν έρθει να με πάνουν, και τους ικετεύω να με αφήσουν (εδώ) λιγάκι ακόμα, για να μετανοήσω.»** Όταν οι αδελφοί, που γνώριζαν πως ο Σισώης ήταν κοσμημένος με πολλές αρετές, διαμαρτυρήθηκαν, παρατηρώντας «Μα, Πάτερ, εσύ δεν έχεις ανάγκη την μετάνοια», εκείνος τους είπε **«Στ' αλήθεια, δεν γνωρίζω αν έχω αρχίσει καν να μετανιώ»**. (Lodyzhensky, σελ. 133.) Εκείνη η βαθύτατη κατανόηση, εκείνη η αναγνώριση της ατέλειάς μας, είναι το κύριο διακριτικό σημείο όλων των πραγματικών αγίων.

Τώρα ένα απόσπασμα από την «Ευλογημένη Αγγελική» (?1309), στο έργο «The Revelations to Blessed Angela» (Αποκαλύψεις στην Ευλογημένη Αγγελική), που εκδόθηκε στην Μόσχα το 1918.

Γράφει η ίδια πως το Άγιο Πνεύμα της μίλησε, λέγοντας: «Κόρη μου, η τόσο γλυκειά και γοητευτική... Σε αγαπώ πάρα πολύ.» (σελ.95) **«Ήμουν με τους Αποστόλους, και με έβλεπαν με ανθρώπινα μάτια, όμως δεν με ένοιωθαν όπως με νοιώθεις εσύ»** (σελ.96). Η Αγγελική αποκάλυψε τα ακόλουθα για τον εαυτό της: «Μέσα στο σκοτάδι, βλέπω την Αγία Τριάδα, και μου φαίνεται πως είμαι εκεί, στο κέντρο της Τριάδας, της οποίας βλέπω μέσα στο σκοτάδι.» (σελ.117) Μας παρέχει παραδείγματα του πώς η ίδια βλέπει την σχέση της με τον Ιησού Χριστό: «Μπόρεσα να βάλω τον εαυτό μου εντελώς μέσα στον Ιησού Χριστό» (σελ.176). Και: «Εξ αιτίας της γλυκύτητάς Του, και από την πολλή θλίψη μου για την αναχώρησή Του, ούρλιαζα και ήθελα να πεθάνω.» (σελ.101). **Στις φρενήρεις στιγμές της, άρχιζε να δέρνει τον εαυτόν της τόσο σκληρά, που η καλόγριες ήσαν αναγκασμένες να την βγάλουν σηκωτή από τον ναό.** (σελ.83)

Ο Α.Φ. Lossev, ένας από τους πιο επιφανείς Ρώσους θρησκευτικούς συγγραφείς του 20^{ου} αιώνα, έδωσε την ακόλουθη σκληρή αλλά ακριβή κριτική του, σχετικά με τις «αποκαλύψεις» της Αγγελικής. Έγραψε εν μέρει: «(Η Αγγελική) είναι σε μια τέτοια κατάσταση πειρασμού και ξελογιάσματος, που μέχρι και το Άγιο Πνεύμα το παρουσιάζει πως εμφανίζεται (σ' αυτήν) και της ψιθυρίζει λατρευτικά λόγια, όπως: 'κόρη μου, γλυκειά και γοητευτική μου, ναέ μου, χαρά μου, αγάπα με, διότι εγώ σ' αγαπώ τόσο πολύ, πολύ περισσότερο απ' ότι μ' αγαπάς εσύ.» Η «αγία» λιώνει από την γλύκα, και αποπροσανατολίζεται από την γλυκειά εξουθένωση της αγάπης. Και ο εραστής της εμφανίζεται όλο και πιο συχνά,

για να την φλέγει ακόμα περισσότερο - το σώμα της, την καρδιά της, το αίμα της. Ο Σταυρός του Χριστού της φαίνεται σαν νυφικό κρεβάτι... Υπάρχει κάτι πιο αντίθετο στον σοβαρό και νηφάλιο Βυζαντινό-Μοσχιοβίτικο ασκητισμό, από την ακόλουθη, βλάσφημη αναγγελία; «Η ψυχή μου αρπάχτηκε από το άκτιστο φως, και ανέβηκε». Τόσες παθιασμένες αναπολήσεις πάνω στον Σταυρό του Χριστού, στα τραύματα του Χριστού και στα μεμονωμένα μέρη του Σώματός Του, τόσο βεβιασμένη επίκληση αιμορραγούντων στιγμάτων στο ίδιο το σώμα... Στο ζενίθ, ο Χριστός τυλίγει το χέρι που ήταν καρφωμένο πάνω στον Σταυρό γύρω από την Αγγελική, και εκείνη, εντελώς εξουθενωμένη από την αποχαύνωσή της, την αγωνία της και την ευτυχία, λέει: «Μερικές φορές, μέσα στην κοντινότητα εκείνης της αγκαλιάς, στην ψυχή μου - που εισήλθε μέσα στην πλευρά του Χριστού – η χαρά και ο φωτισμός που έλαβε εκεί ήταν ανέκφραστη. Διότι ήσαν τόσο μεγάλες, που μερικές φορές ήταν αδύνατον να σταθώ στα πόδια μου, και ξάπλωνα, αδυνατώντας να μιλήσω.....και έμεινα ξαπλωμένη, έχοντας αφαιρεθεί από μένα η γλώσσα και τα μέλη μου...» (A.F. Lossev, *Essays on Ancient Symbolism and Mythology*, (Εκθέσεις επί Αρχαίων Συμβολισμών και Μυθολογία), Μόσχα 1930, Τόμος. 1, σελ. 867-868.).

Η **Αικατερίνα της Sienna** (+1380), που είχε υψωθεί από τον Πάπα Παύλο ΣΤ΄ στον υψηλότερο βαθμό αγιοσύνης, δηλαδή «**Δόκτωρ της Εκκλησίας**», είναι ένα έντονο παράδειγμα Καθολικής αντίληψης περί αγιότητας. Θα παραθέσω μερικά αποσπάσματα από το Καθολικό βιβλίο «Πορτραίτα των Αγίων» του Antonio Siccari, αποσπάσματα που δεν νομίζω να χρειάζονται οποιαδήποτε εξήγηση.

Η Αικατερίνα ήταν περίπου 20 ετών. «Διαισθάνθηκε πως η ζωή της θα έφτανε σε μια κρίσιμη καμπή, και προσευχόταν συνεχώς για αυτό, στον Ίδιο τον Κύριο Ιησού Χριστό, επαναλαμβάνοντάς Του την θαυμάσια, και πολύ τρυφερή έκφραση που θα γινόταν και το λάϊτμοτιφ της: «Ενώσου μαζί μου, σε ένα γάμο πίστεως!» (Antonio Siccari, *Portraits of the Saints*, (Πορτραίτα των Αγίων) Τόμος Β΄, Μιλάνο, 1991, σελ. 11.)

«Κάποτε η Αικατερίνα είδε το εξής όραμα: ο Θεός Νυμφίος της, αφού την αγκάλιασε, την τράβηξε κοντά του αλλά αμέσως της αφαίρεσε την καρδιά από το στήθος της, για να της δώσει μια καινούργια καρδιά, που να μοιάζει περισσότερο στην δική Του.» (σελ. 12).

Κάποια φορά, είχε λεχθεί πως είχε πεθάνει. «Η ίδια είχε πει αργότερα πως η καρδιά της είχε διαρραγεί από την δύναμη της αγάπης του

Θεού, και πως βίωσε τον θάνατο, «αγναντεύοντας τις ουράνιες πύλες». Όμως ο Κύριος μου είπε «Γύρνα πίσω παιδί μου. Πρέπει να γυρίσεις πίσω.... Θα φέρω ενώπιόν σου τους πρίγκηπες και τους ηγέτες της Εκκλησίας.» Και το ταπεινό αυτό κορίτσι άρχισε να αποστέλλει επιστολές της σε όλο τον κόσμο. Επιστολές μακροσκελείς που συχνά τις υπαγόρευε 3-4 ταυτόχρονα, επί διαφόρων θεμάτων, και χωρίς να χάνει τον ειρμό της, με καταπληκτική ταχύτητα, κάνοντας τους γραμματείς της να μην προφταίνουν τον ρυθμό της. **Όλες οι επιστολές αυτές έκλειναν με την παθιαρική συνταγή «Γλυκύτατε Ιησού, Ιησού αγάπη μου».** Πολλές φορές άρχιζαν οι επιστολές με τα λόγια «Εγώ, η Αικατερίνα, υπηρέτρια και δούλη των δούλων του Ιησού, σας γράφω εν τω πολυτιμότητά Του αίματι..» (σελ. 12).

«Στις επιστολές της Αικατερίνης, αμέσως γίνεται αντιληπτή η συχνή και επίμονη εμφάνιση των επαναλαμβανόμενων λέξεων **«Εγώ θέλω»** (σελ.12). Μερικοί λένε πως, πάνω στην έκστασή της, απηύθυνε τα απαιτητικά λόγια **«Εγώ θέλω»** και στον Χριστό (σελ.13).

Από την αλληλογραφία της με τον Γρηγόριο ΙΑ΄, τον οποίον προσπαθούσε να πείσει να επιστρέψει από την Αβινιόν στη Ρώμη: «Σας ομιλώ εκ μέρους του Χριστού.... Σας ομιλώ, Πάτερ, εν Ιησού Χριστώ.... Απαντήστε στο κάλεσμα του Αγίου Πνεύματος, που απευθύνεται σε σας..» (σελ.13)

Και στον βασιλέα της Γαλλίας, είχε πει: «Κάνε το θέλημα του Θεού και το δικό μου..» (σελ.14).

Όχι λιγότερο αποκαλυπτικές είναι και οι «αποκαλύψεις» της **Τερέζας της Αβίλας**(16^{ος} αιώνας), η οποία είχε παρομοίως υψωθεί από τον Πάπα Παύλο ΣΤ΄ στον βαθμό του «Δόκτορος της Εκκλησίας». Πριν τον θάνατό της, φώναξε **«Ω, Θεέ μου, Σύζυγέ μου, επί τέλους θα Σε δω!»** Αυτή η παραδοξώτατη κραυγή δεν ήταν τυχαία. Ήταν η φυσική κατάληξη όλων των «πνευματικών παλαισμάτων» της Τερέζας, η ουσία των οποίων φανερώθηκε στα ακόλουθα:

Μετά από τις πολλές τις αποκαλύψεις, ο «Χριστός» είπε στην Τερέζα «Από σήμερα και στο εξής, εσύ θα είσαι η σύζυγός μου. Στο εξής, δεν είμαι μόνο ο Δημιουργός σου, αλλά ο Σύζυγός σου.» (D. S. Merezhkovsky, Spanish Mystics, (Ισπανοί Μύστες) Βρυξέλλες, 1988, σελ. 88.). Ο D. Merezhkovsky έγραψε πως η Τερέζα καθώς προσευχόταν: «Κύριε, ή να υποφέρω μαζί Σου, ή να πεθάνω για Σένα!» έπεσε εξαντλημένη από τις χάρες αυτές. Έτσι, δεν προξενεί καμία έκπληξη που η Τερέζα ομολογεί

πως «Ο Αγαπημένος μου καλεί την ψυχή μου με ένα τόσο διαπεραστικό σφύριγμα, που δεν μπορώ παρά να το ακούσω. Αυτό το κάλεσμα δρα τόσο πολύ πάνω στην ψυχή μου, που εξαντλείται από την επιθυμία.» Δεν είναι τυχαίο, που κατά την εκτίμηση των μυστικών της εμπειριών, **ο διάσημος Αμερικανός ψυχολόγος William James είχε γράψει πως «η δική της κατανόηση περί θρησκείας κατέληξε –αν μπορεί κανείς να το πει έτσι – σε μια ατελείωτη σειρά ερωτικών φλερτ ανάμεσα στον λάτρη και τον Θεό του.»** (William James, *The Variety of Religious Experience*, (Η Ποικιλία της Θρησκευτικής Εμπειρίας), μετάφραση από την Αγγλική, Μόσχα, 1910. - σελ. 337).

Ακόμα ένα παράδειγμα Καθολικής αντίληψης περί αγιότητας είναι η **Τερέζα της Λισιέ** (Μικρή Τερέζα, ή Τερέζα, το Παιδί του Ιησού), η οποία έζησε έως τα 23 της χρόνια, και την οποία το 1997 – στα 100 χρόνια από την κοίμησή της – ο Πάπας Ιωάννης Παύλος Β΄ «αλάθητα» ανακήρυξε ως άλλη μία «Διδάσκαλο της Παγκοσμίου Εκκλησίας». Τα ακόλουθα απόσπασμα από την πνευματική αυτοβιογραφία της Τερέζας «Η Ιστορία μιας Ψυχής» (Εκδόσεις Symbol, 1996, Νο.36, Παρίσι, σελ. 151), είναι μια εύγλωττη μαρτυρία της πνευματικής της κατάστασης.

"Κατά την διάρκεια της συζήτησης που προηγήθηκε της κουράς μου, είδα τα γεγονότα που επρόκειτο να λάβουν χώρα στο Καρμήλιο. Ήρθα για να σώσω ψυχές, και πρώτα απ' όλα, να προσεύχομαι για τους ιερείς..." (να μην σώσει τον εαυτό της, αλλά τους άλλους!)

Αναφερόμενη στην ευτέλειά της, έγραψε, **«Διατηρώ την σταθερή, τολμηρή ελπίδα πως θα γίνω μεγάλη αγία.... Είχα την πεποίθηση πως γεννήθηκα για την δόξα, και αναζήτησα τους τρόπους που θα μπορούσα να το επιτύχω. Και να που Κύριος ο Θεός... μου αποκάλυψε πως η δόξα μου δεν θα αντικρύσει τον θάνατο, και η ουσία είναι πως θα γίνω μεγάλη αγία!»** (Συγκρίνετε αυτό με τον **Μέγα Μακάριο**, ο οποίος ήταν γνωστός στους συν-αγωνιστές του για τον εξαιρετικά υψηλό χαρακτήρα της βιοτής του, και που τον αποκαλούσαν «Θεό επί της γης». Όταν προσευχόταν, έλεγε μονάχα **«Ω, Κύριε, καθάρισέ με τον αμαρτωλό, διότι δεν έπραξα τίποτε αγαθό ενώπιόν Σου.»**) Αργότερα, η Τερέζα έγραφε ακόμα πιο ορθά-κοφτά **«Μέσα στην καρδιά της Μητέρας-Εκκλησίας μου, εγώ θα είμαι η αγάπη... τότε θα είμαι για όλους..... και μέσω αυτού, θα έχει γίνει αληθινό το όνειρό μου!»**

Οι διδαχές της Τερέζας περί πνευματικής αγάπης ήταν ομολογουμένως «αξιοσημείωτες». Δήλωνε: «Αυτό ήταν το φιλί της αγάπης. Ένοι-

ωθα πως είχα αγαπηθεί, και είπα «Σε αγαπώ, και εμπιστεύομαι τον εαυτό μου σε Σένα για πάντα.» Ίχνος από παρακλήσεις, αγώνες, ή θυσίες. Ο Ιησούς και η καημενούλα η Τερέζα από καιρό αλληλοκοιτάζονταν και καταλάβαιναν τα πάντα.... Η ημέρα εκείνη δεν έφερε κάποια ανταλλαγή βλεμμάτων, αλλά μια συγχώνευση. Δεν υπήρχαν πλέον δύο, και η Τερέζα εξαφανίστηκε σαν μια σταγόνα νερού που χάνεται στα βάθη της θάλασσας.» Τα σχόλια στην φανταστική αυτή νουβέλα της καημένης κόρης, της Διδασκάλου της Καθολικής Εκκλησίας, μάλλον περιπτεύουν [σημ. ΟΟΔΕ: Είναι ενδιαφέρον να σημειώσουμε πως η παρομοίωση περί Θέωσης «σαν μια σταγόνα νερού που χάνεται στα βάθη της θάλασσας», χρησιμοποιείται στον ΙΝΔΟΥΙΣΜΟ, και τα παρακλάδια του, στον οποίο ουσιαστικά η προσωπικότητα του ανθρώπου εκμηδενίζεται κατά την θέωση. Η Χριστιανική Ορθόδοξη παραβολή περί θέωσης, είναι το να γίνουμε ΜΕΛΗ του Χριστού, μέσω της Εκκλησίας, οπότε το πρόσωπο του ανθρώπου δεν χάνεται, αλλά αγιαάζεται. Η ομοιότητα αυτής της εμπειρίας με την αντίστοιχη ανατολικών Θρησκειών, δεν είναι τυχαία, μια και η Δυτική ασκητική, δεν διαχωρίζει τον διαλογισμό από την προσευχή, όπως η Ορθόδοξη. Στην δυτική ασκητική, όπως και στον ανατολικό μυστικισμό, υπάρχει το στοιχείο της φαντασίας.]

Η μυστική εμπειρία του Ιγνατίου Loyola (16^{ος} αιώνας), ιδρυτού του Τάγματος των Ιησουιτών και ένας από τους στύλους του Καθολικού μυστικισμού, βασίζεται πάνω στην συστηματική καλλιέργεια της **φαντασίας**.

Το βιβλίο του, **Spiritual Exercise** (Πνευματική Άσκηση), αναγνωρισμένο μέσα στον Καθολικισμό σαν αρκετά έγκυρο, **αδιαλείπτως καλεί τον Χριστιανό να φαντάζεται** και να μελετά την Αγία Τριάδα, την Μητέρα του Θεού, τους Αγγέλους κλπ. Από πλευράς αρχής, έρχεται σε δριμύτατη αντίθεση με την βάση των πνευματικών παλαισμάτων των Αγίων της καθολικής (=Παγκοσμίου, χρησιμοποιεί ευρύτερα τον όρο, εννοεί την Ορθόδοξη) Εκκλησίας, διότι οδηγεί τον πιστό σε τελεία πνευματική και συναισθηματική αταξία.

Η Φιλοκαλία, μια έγκυρη ανθολογία των ασκητικών γραπτών της πρώιμης Εκκλησίας, απαγορεύει αυστηρώς την συμμετοχή σε τέτοιου είδους «πνευματικές ασκήσεις». Ορίστε μερικά αποσπάσματα από αυτή την ανθολογία:

Ο Άγιος Νείλος του Σινά (5^{ος} αιώνας) προειδοποιεί: **«Να μην επιθυμείτε οπτασίες των Αγγέλων ή των Δυνάμεων ή του Χριστού, μην τυχόν**

χάσετε τα λογικά σας, μπερδέψετε τον λύκο για πνευματικό, και προσκυνήσετε τους δαιμονικούς εχθρούς σας...» (Αγ. Νείλος του Σινά, 153^ο κεφάλαιο Περί Προσευχής. Φιλοκαλία, Κεφάλαιο 115, Τόμος 2 της 5τομης Β' έκδοσης, Μόσχα 1884 σελ. 237).

Συζητώντας για εκείνους που κατά την προσευχή **«φαντάζονται τις απολαύσεις του ουρανού, τις τάξεις των αγγέλων, και τις κατοικίες των αγίων»**, ο Άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος (11^{ος} αιώνας) λέει καθαρά πως **«αυτό είναι σημείο πνευματικής αυταπάτης»** «Έχοντας αρχίσει να βαδίζουν σε τέτοιο μονοπάτι, εκείνοι που βλέπουν ένα φως με τους φυσικούς τους οφθαλμούς, που αντιλαμβάνονται γλυκειές ευωδίες με το αισθητήριο της όσφρησης, και που ακούνε φωνές με τα αυτιά τους κλπ., έχουν πλέον παρασυρθεί...» (Αγ. Συμεών ο Νέος Θεολόγος. «Περί των τριών τρόπων προσευχής», Φιλοκαλία, Τόμος 5, σελ. 463-464, Μόσχα 1900.

Ο Αγ. Γρηγόριος ο Σιναΐτης (14^{ος} αιώνας) μας υπενθυμίζει: **«Ποτέ να μην καλοδέχεσθε ό,τι αντιλαμβάνεστε με τις αισθήσεις ή το πνεύμα, εντός ή εκτός, είτε είναι η εικόνα του Χριστού, ή ενός αγγέλου, ή κάποιου αγίου. Εκείνοι που αποδέχονται τέτοια πράγματα εύκολα ξεγελιώνται.ο Θεός δεν αγανακτεί με κάποιον που, προσέχοντας και φοβούμενος μήπως ξεγελαστεί, δεν αποδέχεται κάποιον που είναι όντως από Αυτόν,... τουναντίον, τον επαινεί, ως σώφρονα....(Αγ. Γρηγόριος Σιναΐτης, Οδηγίες στους τηρούντες την σιωπήν, σελ.224)**

Υπό το φως των ανωτέρω παραδειγμάτων, δεν μπορεί να αμφισβητήσει κανείς την ορθότητα των λόγων αυτών. **Είναι πολύ ατυχές, που η Καθολική Εκκλησία έχει μάλλον πάψει πλέον να διακρίνει ανάμεσα στο πνευματικό και το συναισθηματικό, ανάμεσα στην αγιότητα και την φαντασιοπληξία, και κατά συνέπεια, ανάμεσα στον Χριστιανισμό και τον παγανισμό.**

Αυτά, για τον Καθολικισμό.

Προκειμένου να καταπιαστούμε με τον Προτεσταντισμό, μας αρκούν τα διατυπωμένα δόγματά τους. Μπορεί κανείς να συλλάβει την ουσία τους, αναλογιζόμενος ένα μόνο θεμελιώδη Προτεσταντικό ισχυρισμό: «Ο άνθρωπος σώζεται μόνο δια της Πίστεως, και όχι με τα έργα του, συνεπώς, για ένα πιστό, η αμαρτία δεν καταλογίζεται ως αμαρτία.»

Εδώ βρίσκεται το θεμελιώδες ζήτημα που έχει μπερδέψει τους Προτεστάντες. Άρχισαν να χτίζουν τον οίκο της σωτηρίας τους από τον 10^ο όροφο, ξεχνώντας (αν το είχαν ποτέ θυμηθεί καν) τις διδαχές της

πρώτης Εκκλησίας, περί του είδους της πίστης που σώζει τον άνθρωπο. Δεν είναι άραγε η πίστη στο γεγονός πως πριν 2000 χρόνια, ήρθε ο Χριστός και τα εκπλήρωσε όλα για μας;

Σε τι διαφέρει η Ορθόδοξη κατανόηση της πίστης από εκείνη των Προτεσταντών; Και η Ορθοδοξία λέει πως η πίστη σώζει τον άνθρωπο, αλλά για τον πιστό, η αμαρτία παραμένει αμαρτία. Τι είδους πίστη είναι αυτή; Σύμφωνα με τον Άγ. Θεοφάνη, δεν είναι «διανοητική», δηλαδή αναλυτική, **αλλά μάλλον είναι μια κατάσταση που αποκτάται μέσω μιας ορθής, και τονίζω το «ορθής», Χριστιανικής ζωής.** Μόνο μέσω μιας τέτοιας ζωής θα είναι δυνατόν να συλλάβει κανείς το γεγονός πως μόνο ο Χριστός μπορεί να τον σώσει από τα δεσμά και από τα βάσανα των παθών. Πώς αποκτάται μια τέτοια κατάσταση; Με την εμμονή να τηρούμε τις Εντολές του Ευαγγελίου, και με την ειλικρινή μετάνοια. Λέει ο Αγ. Συμεών ο Νέος Θεολόγος: **«Η προσεκτική τήρηση των εντολών του Χριστού διδάσκει στον άνθρωπο τις αδυναμίες του»**, δηλαδή, **του αποκαλύπτει πως χωρίς την βοήθεια του Θεού, είναι αδύναμος και αδυνατεί να ξεριζώσει τα πάθη του.** Μόνος του, δεν μπορεί ο άνθρωπος να το κάνει. Όμως μαζί με τον Θεό – των δύο συνεργούντων – όλα γίνονται δυνατά. Η Χριστιανική ζωή είναι εκείνη που μας δείχνει πρώτα απ' όλα ότι τα πάθη είναι αρρώστιες, δεύτερον, πως ο Κύριος είναι κοντά στον καθένα από εμάς, και τέλος, πως ανά πάσα στιγμή, ο Θεός είναι έτοιμος να μας βοηθήσει και να μας σώσει από την αμαρτία. Όμως δεν μας σώζει χωρίς την δική μας συμμετοχή, προσπάθεια και αγώνα. Ο πνευματικός αγώνας μας καθιστά ικανούς να δεχθούμε τον Χριστό. Αυτό είναι πολύ ουσιώδες, διότι μας δείχνει πως χωρίς τον Θεό, δεν μπορούμε να θεραπεύσουμε τον εαυτό μας. Μόνο την στιγμή που πνίγομαι είμαι βέβαιος για την ανάγκη μου για Σωτήρα. Όσο είμαι στην ακτή, δεν χρειάζομαι κανένα. Μόνο όταν βλέπω τον εαυτό μου να πνίγεται μέσα στον στρόβιλο των παθών, θα επικαλεστώ τον Χριστό. Τότε θα έρθει στην βοήθειά μου, και από εκείνο το σημείο είναι που αρχίζει η ενεργός και σωτήρια πίστη.

Η Ορθοδοξία μας διδάσκει πως η ελευθερία του ανθρώπου και η αξιοπρέπειά του δεν είναι (όπως διατείνεται ο Λούθηρος) μια «στήλη άλατος» που αδυνατεί να εκπληρώσει οτιδήποτε, αλλά μάλλον είναι συνεργάτες του Θεού, στην εκπλήρωσή της σωτηρίας μας. Αυτό καθιστά κατανοητό στον Χριστιανό το νόημα όλων των Εντολών του Ευαγγ-

γελίου, και φανερώνει την αλήθεια της Ορθοδοξίας, και όχι απλώς μιας πίστεως στο ζήτημα της σωτηρίας.

Με τον τρόπο αυτό όχι απλά ο Χριστιανισμός, ούτε απλά μία θρησκεία, ούτε απλά η πίστη στον Θεό αλλά η Ορθοδοξία, είναι που ξεκινά για τον άνθρωπο

Η Διάλεξη που παραδόθηκε στις 13 Σεπτεμβρίου, 2000, στην Σύναξη της Σχολής του Κυρίου της Σρετένσκαγια στην Μόσχα.

Πηγή : <http://www.oodegr.com/oode/orthod/genika>